

ЗАБОЛОТНА О.А.,
доктор педагогічних наук, доцент
НЕСТЕРЕНКО І.Б.,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ПОЛЬЩІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ

Стаття присвячена проблемам модернізації змісту вищої педагогічної освіти в Польщі у контексті формування єдиних освітніх стандартів, розроблення яких є однією із тенденцій реформування педагогічної освіти, а також створення єдиного європейського освітнього простору.

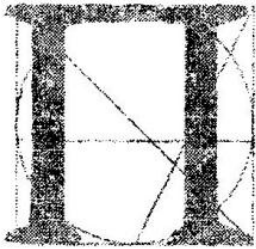
Ключові слова: модернізація, зміст вищої педагогічної освіти, тенденція, стандартизація, державний освітній стандарт, європейський простір вищої освіти.

Статья посвящена проблемам модернизации содержания высшего педагогического образования в Польше в контексте формирования единых образовательных стандартов, разработка которых является одной из тенденций реформирования педагогического образования, а также создания единого европейского образовательного пространства.

Ключевые слова: модернизация, содержание высшего педагогического образования, тенденция, стандартизация, государственный образовательный стандарт, европейское пространство высшего образования.

This article is devoted to the problems of modernization of higher pedagogical education content in Poland according to the context of the formation of uniform educational standards, the development of which is one of the trends in reforming teacher education and the creation of a single European educational space.

Key words: modernization, the higher pedagogical education content, tendency, standardization, state educational standard, European higher education area.

Постановка проблеми. Процес модернізації вищої освіти, пов'язаний із входженням у єдиний європейський освітній простір, у багатьох європейських країнах розпочався наприкінці 90-х років ХХ ст. Сьогодні він і далі продовжує бути пріоритетним у суспільному вдосконаленні, оскільки віддзеркалює розвиток держави і є важливою складовою її національної безпеки.

Зважаючи на те, що модернізація національної системи освіти в Україні відбувається у контексті розвитку нашої держави як європейської, значний інтерес становить досвід Польщі як члена європейського освітнього простору і одного з ініціаторів Болонського процесу. Сьогодні польська педагогічна освіта зазнає трансформацій, оскільки процеси глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства спричиняють глибокі цивілізаційні зміни, які не можуть не позначитися на вимогах до професійної підготовки вчителів.

Аналіз актуальних досліджень. Концептуальні засади й вихідні положення модернізації змісту вищої педагогічної освіти стали предметом наукових розвідок таких вітчизняних педагогів, як В. Андрущенко, В. Кремінь, Б. Андрієвський, В. Бондар, О. Листопад, О. Мещанінова, О. Ничкало, Є. Суліма, В. Ковальчук, О. Катеринчук та ін.

Питанням модернізації змісту вищої педагогічної освіти в Польщі присвячені також роботи польських науковців, серед яких на увагу заслуговують Ч. Банак, К. Денек, З. Квечінська, Т. Левовіцький, Й. Шемпрух, Р. Шульц, М. Теслюк, Р. Кваш-

ніца, М. Шиманський, М. Кішчак, Я. Пелаховський, М. Пом'яновська. Стандарти підготовки вчителів представлені у дослідженнях А. Вілкомірської, С. Квятковського, З. Ледуховського, Я. Павліковського, М. Роцького, С. Мацьол, М. Сисло, М. Табашевської та ін.

Мета дослідження – висвітлити особливості модернізації змісту вищої педагогічної освіти Республіки Польща, передбачені сучасними стандартами підготовки вчителів у контексті становлення євроінтеграційного поступу.

Виклад основного матеріалу. Здійснюючи інтеграцію до єдиного європейського освітнього простору, сьогодні польські освітяни активно працюють над забезпеченням якості підготовки фахівців, конкурентоспроможних на національному, європейському та світовому ринках праці. Реформуючи освітню ланку, Польща оновлює педагогічну освіту, зміст і методи професійної підготовки вчителя відповідно до цивілізаційних викликів, що є необхідною передумовою модернізації вищої освіти.

Під модернізацією педагогічної освіти розуміємо сукупність ідей і підходів, серед яких провідними мають виступати: оптимізація й укрупнення змістових одиниць в умовах переходу від чотириступенєвої до двоциклової системи підготовки фахівців на засадах компетентісного підходу; перехід від енциклопедичної до компетентісної парадигми освоєння змісту відповідної професії; ідея синергетизму в забезпеченні наступності, єдності та взаємопроникнення складових педагогічної й андрагогічної моделей організації та здійснення навчання студентів [1].

Євроінтеграційний поступ характеризується модернізаційними процесами, котрі є основою всіх перетворень в освіті, безперервного реформування, головною метою якого є підвищення якості освіти, досягнення єдиного освітнього простору. Окреслюючи провідні тенденції вищої освіти у європейських ВНЗ, С. Мартиненко у своїй праці «Європейський простір вищої освіти: тенденції розвитку та пріоритети» виділяє перехід на освітні стандарти, наближені до світових вимог [4, с. 266–269], адже саме шляхом стандартизації вищої освіти країни Європейського Союзу формують єдиний освітній простір, що є головною метою Болонських домовленостей і фактором підвищення привабливості європейського ринку освітніх послуг.

Отож, варто відзначити, що створення єдиного педагогічного простору пов'язане із стандартизацією, котра є одним із елементів розвитку змісту вищої педагогічної освіти. З цього приводу Я. Бродський підкреслює, що «упровадження стандартів передбачає певну стабілізацію і консервацію стану справ з метою їх дотримання суб'єктами освітньої діяльності, гарантує неперервну відповідність підготовки фахівців актуальним і динамічним вимогам часу» [2].

Істотний внесок у вивчення проблеми вищої педагогічної освіти в Польщі зро-

била польська дослідниця Ева Вишнеvsька, яка в одній зі своїх праць «Підготовка вчителів у Польщі у світлі чинних правничих норм і вимог сучасного ринку праці» наголосила на необхідності пристосування суспільства до вимог і потреб часу. Досліджуючи зміст педагогічної освіти, а саме стандарти підготовки вчителів у Польщі, учена велику увагу приділяє останній версії стандарту, затвердженій 17 січня 2012 року. Вона переконана, що вдосконалення польського стандарту для педагогічної освіти, розроблення й упровадження механізмів порівняння вітчизняного та зарубіжного стандарту покликане необхідністю забезпечити досягнення й підтримки навчальними закладами високого рівня освіти [10].

Створення стандартів підготовки вчителів у Польщі пов'язане з розвитком педагогічної освіти та з підвищенням її якості. Основною метою створення стандартів є функціонування будь-якого освітнього аспекту та розв'язання будь-яких питань на рівні учня, вчителя та школи. Стандартизовані вимоги до кваліфікації вчителя експоновані у вигляді професійних компетентностей. Обов'язковим є те, що навчальні програми з підготовки вчителя повинні базуватися на професійних компетенціях та відображати їх зміст [3, с. 95].

Фактично робота над створенням

Рис. 1. Модернізація стандартів вищої педагогічної освіти в Польщі

кий перехід передбачає не зміну, а доповнення одного принципу іншим [8, с. 80]. Інтеграція в освіті виконує такі функції: освітню, виховну, розвивальну, психологічну, методологічну, організаційну. Інтеграція може мати різні форми: предметно-образну, понятійну, світоглядну, діяльнісну, концептуальну [10, с. 50].

Важливою умовою успішності навчання студентів іноземної мови, яка поєднує між собою усі інші умови, є свідоме конструювання такої ситуації, яка вимагала б від майбутніх учителів відповідних дій і вчинків. Цього можна досягти, коли студенти, усвідомлюючи роль володіння іноземною мовою в професійному становленні власної особистості, будуть зацікавлені як процесом, так і результатом вивчення іноземної мови. Підвищити мотивацію студентів і таким чином покращити ефективність засвоєння знань може інтегрований підхід, що залучає знання студентів з інших сфер та сприяє усвідомленню необхідності знання мови.

Розробку моделей інтегрованого навчання варто здійснювати на засадах системного підходу. Серед основних принципів створення інтегрованої дидактичної системи виділяють такі: цілісності, системності, структурності, багаторівневості, відповідності дидактичної системи соціальним, культурним, природничим, науково-технічним сферам суспільного життя. Реалізація цих принципів дозволяє оптимізувати навчальний процес, і результатом функціонування інтегрованої дидактичної системи є: а) на рівні навчальної теми – встановлення системності в окремих фрагментах засвоєного студентами матеріалу; б) на рівні навчального модуля – виявлення співвідношень найбільш значущих елементів навчального матеріалу, загальної системності, комплексності та інтегративності культурологічних і спеціальних знань, способів діяльності; в) на рівні навчального предмета – інтегрування культурологічних, загальнонаукових і спеціальних знань і умінь; г) на рівні навчальних циклів – досягнення єдності загальної і спеціальної підготовки студентів, їх системної цілісності [9, с. 170-171].

Основними методичними принципами, які забезпечують інтеграцію завдань

з мови вважаються такі:

- постійний взаємозв'язок теоретичних відомостей (знань) з їх застосуванням; мовні знання в системі опанування мови є не самоціллю, а важливим засобом формування, вираження і удосконалення думки;
- активний характер навчання: опанування мови має стати активним процесом, який забезпечить органічне поєднання всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності – слухання, аудіювання, читання й письмо;
- мовні знання, мовленнєві уміння й навички слід розглядати як умову й компонент розвивального навчання [3, с. 50].

Для ефективного проведення інтегрованих занять необхідні наступні умови:

- правильне визначення об'єкту вивчення, ретельний відбір змісту уроку;
- високий професіоналізм викладачів, що забезпечить творчу співпрацю при підготовці заняття;
- включення самоосвіти студентів у навчальний процес;
- використання методів проблемного навчання, активізація розумової діяльності на всіх етапах заняття;
- продумане поєднання індивідуальних і групових форм роботи;
- обов'язкове врахування вікових психологічних особливостей студентів.

На сучасному етапі реалізація міжпредметних зв'язків не може відбуватися повною мірою, скільки не існує узгодженої скоординованості між навчальними програмами з англійської мови та з інших дисциплін. Саме тому ефективно використати знання студентів, які вони здобули в інших сферах, стає досить важко. Провідну роль повинен виконувати педагог [1, с. 97]. Безперечно, викладач повинен уміти реалізовувати освітню функцію, тобто допомагати студентам в оволодінні уміннями вчитися, розширювати свій світогляд та пізнавати різні системи понять, через які можуть усвідомлюватися інші явища [7, с. 13]. Це є особливо

актуально зараз, коли зростає необхідність у підготовці спеціалістів широкого профілю, здатних вільно орієнтуватися в неосяжному потоці сучасної інформації і впорядковувати її в різних аспектах, інтегровано мислити, самостійно систематизувати набуті знання, творчо застосовувати їх на практиці [9, с. 169]. Однак, окрім цього, міжпредметна координація передбачає співпрацю викладачів англійської мови з викладачами фахових дисциплін для зміни в разі необхідності навчальних програм та планів, формування у студентів толерантності до різних поглядів на одну проблему, розвитку продуктивного мислення, підтримання вмотивованості до вивчення іноземних мов.

Застосовуючи технологію інтегрованого навчання, надзвичайно важливою є здатність викладача управляти діяльністю групи в цілому та кожного окремого студента. Педагог має використовувати активні методи навчання (роботу в малих групах, бригадах, парах), застосовувати засоби мультимедіа, вірно коригувати кількість часу відведеного на самостійну роботу на занятті [1, с. 97]. Узгоджуючи теми фахових дисциплін та іноземної мови, викладач повинен здійснювати правильний добір відповідних матеріалів: текстів, завдань, фільмів тощо.

У педагогічних вищих навчальних закладах в залежності від року навчання вважаємо за доцільне застосовувати різні форми та методи викладання у поєднанні з інтегрованим підходом для формування іншомовної компетентності майбутніх учителів. Так основною метою початкового курсу навчання іноземної мови, який триває перший рік, є адаптація студентів до умов навчання у вищому навчальному закладі; певна переорієнтація оволодіння іноземною мовою з метою використання її для особистісних і професійних цілей, що призводить до певних змін у мотивації оволодіння дисципліною; а також повторення та узагальнення мовного та мовленнєвого матеріалу, який вивчався у середній школі; вирівнювання знань, умінь і навичок першокурсників під час ввідно-корективного курсу, спрямованого на закладання основ правильної іншомовної вимови [5, с. 153]. У цей час студенти в основному

вивчають загальнопрофільні предмети. У такому випадку інтеграція з іншими дисциплінами не буде успішною. Описаний підхід відповідно слід застосовувати з другого або третього курсу, коли вивчаються профільні предмети, і студенти усвідомлюють необхідність вивчення як іноземної мови, так і суміжних з нею профільних дисциплін у майбутній професії. Мотивація навчання підвищується, оскільки вони розуміють, які питання з теми знадобляться їм як фахівцям. Якими поняттями вони мають оперувати, щоб застосовувати свої знання з предметів своєї спеціальності.

Так, наприклад, у контексті навчання іноземної мови (ІМ) як спеціальності у педагогічному ВНЗ особливого значення набуває поєднання окремих змістових елементів навчальних дисциплін «Практичний курс англійської мови» або в інших закладах «Практика мовлення» та «Методика навчання ІМ». Вважаємо за доцільне переносити виконання студентами різних видів завдань на занятті з Практичного курсу англійської мови в площину умов шкільного уроку, де студент матиме можливість спробувати себе в якості вчителя, працюючи у режимі «студент – аудиторія» і навпаки. Систематична екстраполяція різних форм методів роботи викладача з групою в умов школи, максимально наближені до реальних, значною мірою сприятиме підготовці студентів до педагогічної практики та майбутньої професійної діяльності в цілому.

Окрім цього, вважаємо за доцільне поєднати вивчення «Практичної граматики» з «Методикою навчання ІМ» в ході якого необхідно робити акцент на особливостях пояснення того чи іншого граматичного явища учням у школі. Це вимагає певних змін у структурі та організації як лекційних, так і практичних занять із більшості профільних дисциплін, оскільки подання предметів зі спеціальності (ІМ) з «Методикою навчання ІМ» передбачає як теоретичне засвоєння мовного матеріалу з водночас метою його викладання, так і практичне закріплення та автоматизацію професійних навичок та вмінь студентів. Так, на практичних заняттях студенти повинні

вправлятися не тільки у вживанні іншомовного матеріалу, але й також проводити фрагменти уроків, практикуючись на конкретному матеріалі, стоячи перед аудиторією уявних учнів та відчуваючи себе в ролі вчителя. Окрім граматики, вважаємо цілком можливим здійснювати інтеграцію з усіма іншими профільними предметами, що значною мірою підвищує навчальну мотивацію студентів і формує їх професійно-педагогічну компетентність. Безумовно, застосування інтегрованого підходу до навчання англійської мови пов'язане з великою кількістю труднощів та великим обсягом роботи, оскільки потребує певних напрацювань, коригування навчальних програм, створення окремих посібників та навіть введення нових дисциплін.

Необхідно також розглянути інтегрований підхід до методики викладання ІМ. Практика показує, що найпродуктивніша форма проведення занять досягається при використанні принципу інтегрованого підходу в тому розумінні, що об'єднуються всі види розмовної діяльності: читання, письмо, говоріння й прослуховування, залежно від мети заняття і його етапів. Оскільки у реальному спілкуванні неможливо виділити щось одне, відокремити від іншого і при цьому підтримувати процес спілкування, то й у вивченні іноземної мови для досягнення комунікативних цілей студенти природно об'єднують (інтегрують) мовні навички. Тому логічно виникає необхідність будувати процес викладання з урахуванням інтегрованого підходу. Маючи ряд переваг, інтегроване навчання мови дозволяє поєднувати тематичний і нетематичний (необ'єднаний однією тематикою) підходи проведення занять. Вибрана тема повинна бути інформативною, цікавою і важливою для студентів, а також давати велику кількість мовних форм і функцій. Інтегрований підхід, який природно передбачає і гуманістичний підхід до навчання, дозволяє створити позитивну емоційну атмосферу. Цього можна досягти таким способом: саме заняття має стимулюючий, інформаційний характер (з обов'язковим поєднанням соціокультурної інформації) і відповідає темі, яка вивчається; викладач сприяє

підвищенню впевненості студентів у своїх знаннях, у собі. Він не повинен переривати студента, помилки виправляються коректно, в кінці заняття, у вигляді вправ на певні структури, підкреслюючи, що помилки – типові. Особливим є те, що інтегрований підхід дозволяє застосовувати на заняттях найрізноманітніші види роботи, дотримуючись при цьому принципів комунікативності, ситуативності, новизни та індивідуальності. Заняття проводиться у темпі, без пауз, із різноманітними завданнями. Їх використання вимагає вправ для розвитку всіх мовних навичок і умінь. Навчання передбачає такі етапи: мовленнєва розминка (warming-up), виклад матеріалу, практика, поступовий перехід від навчальних вправ чи завдань до вільного мовлення [6, с. 19].

Принагідно зауважимо, що пропонований інтегрований підхід як у методиці викладання ІМ, так і структурі організації навчального процесу передбачає створення відповідних умов для формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх вчителів ІМ, що в сучасній дидактиці трактується як освітнє середовище. Воно створюється для того, щоб забезпечити сприятливі умови для здобуття студентами якісної освіти, надання можливості кожній особистості реалізувати свої нахили, потреби та здібності, що є необхідним для того, щоб стати конкурентноспроможним спеціалістом у нових економічних умовах.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, використання технологій інтегрованого навчання є ефективним засобом, що застосовується для викладання багатьох дисциплін, а зокрема й іноземної мови. Його використання у вищих педагогічних навчальних закладах для навчання студентів іноземної мови сприяє оптимізації засвоєння мовних знань та матеріалу з інших дисциплін. Цей підхід дозволяє студентам отримувати цікаву і корисну інформацію та з легкістю засвоювати її. Інтеграцію іноземної мови з іншими предметами вважаємо за доцільне здійснювати починаючи з другого або третього року навчання, коли визначаються профільні дисципліни та студенти адаптуються до

нових умов. Варто відзначити ключову роль викладача, який повинен співпрацювати з педагогами інших дисциплін,

вміло розподіляти час, а також правильно обирати методи роботи та матеріал на занятті.

Список використаних джерел:

1. Абрамова Ю.Г. Використання міжпредметних зв'язків при викладанні німецької мови у вищих навчальних закладах: літературознавчий аспект / Ю.Г. Абрамова *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка* № 9 (220), Ч. II, – Луганськ, 2011 – С. 96-102
2. Архипова Т. Межпредметные связи: в чем их актуальность / Архипова Т. – К.: Учитель, 2001. – 125 с.
3. Дорофеева С. А. Реалізація інтегрованого підходу на уроках української мови в 10-11 класах / С. А. Дорофеева. *Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях студентської молоді "Родзинка - 2008": X Всеукр. студ. наук. конф., 24-26 квіт. 2008 р., м. Черкаси. Серія філологічні науки / МОП України. ЧНУ ім. Б. Хмельницького – Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008 - С. 49-51.*
4. Іванчук М.Г. Основи технології інтегрованого навчання в початковій школі / М.Г. Іванчук. – Чернівці, – 2000. – С. 36-62.
5. Канова Л. П. Основні форми та методи навчання курсантів іноземної мови у вищому військовому навчальному закладі / Л. П. Канова // *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.* – 2011. – № 57. – С. 153-157.
6. Морська Н.О. Інтегрований підхід до викладання іноземної мови. / Н.О. Морська // *Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики : [збірник наукових праць] / Вісник / Національного університету "Львівська політехніка" ; № 419. - Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2001. – С. 18-20.*
7. Ніколасєва С.Ю. *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. Авторів під керівн. С.Ю. Ніколасєвої. – К.: Ленвіт, 2002 – 128 с.*
8. Падун Н.О. Особливості форм інтегрованого навчання у сучасній школі/ Н.О. Падун, Н.Й. Андрійів // *Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки.* – 011.-№1. –С.79-82.
9. Сова М.О. Концептуальна модель інтегрованого навчання і технологія її впровадження у навчальний процес вищої школи / М.О. Сова // *Біоресурси і природокористування : Науковий журнал.* – 2009. – Т. 1, № 1/2. – С. 169-177.
10. Шевчук К. Інтегрований підхід до навчання: ретроспективний аналіз / К. Шевчук // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія.* – 2007. – №20. – С. 50-55